

Lausunto

09.05.2025

Asia: VN/28937/2021

Työryhmän mietintö pienten riita-asioiden menettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Juristiliitto kiittää Petteri Orpon hallitusta ja oikeusministeriötä käsillä olevan pienriita-asian valmistelusta, mutta on pettynyt valittuun toteutustapaan. Juristiliitto kommentoi erityisesti seuraavia seikkoja lausuntokierroksella olevasta työryhmämietinnöstä:

Menettelyn nimi ja sisältö

Juristiliitto toteaa, että esityksen nimi ei vastaa sen sisältöä. Nimen tulisi kuvata sitä menettelyä, johon se soveltuu. Jos tarkoitus olisi mahdollisesti laajentaa menettely myöhemmin muihinkin tapauksiin, voidaan nimikin vaihtaa vasta tässä yhteydessä.

Muun kuin juristikoulutuksen saaneen henkilön toimiminen oikeudenkäyntiavustajana

Juristiliitto suhtautuu erittäin kriittisesti siihen, että avustajana toimimisen alaa laajennettaisiin. Ehdotus ei saa johtaa siihen, että asiaa ajavat käräjäoikeudessa enenevässä määrin muun kuin oikeudenkäymiskaaren perusperiaatteen mukaisesti Suomessa suoritettua oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon tai siihen Opetushallituksen päätöksellä rinnastettua ulkomaisen juristikoulutuksen suorittanut

henkilö. Tämä vaikeuttaa tuomioistuimen tehtävää ja lisää tuomarille tulevaa vastuuta asian valmistelusta, eikä laajentamisella ole saatavissa sellaisia hyötyjä, jotka nopeuttaisivat tai parantaisivat oikeusprosesseja.

Tavoitteiden ja keinojen välisestä suhteesta

Juristiliitto toteaa, että esityksessä on suhteellisen paljon ristiriitaisuuksia tavoitteiden ja keinojen välillä. Esimerkiksi jos tuomioistuimella on aktiivinen velvollisuus edistää sovinnon saavuttamista, se tarkoittaa merkittävää määrää kansliassa tapahtuvaa valmistelutyötä yhteydenpitona asianosaisiin tai vaihtoehtoisesti valmistelun järjestämistä. Nämä toimenpiteet kasvattavat asioiden ratkaisemien vaatimaa työmäärää, eivätkä näin ollen kevennä menettelyä.

Lähtökohtaisesti uuden, erillisen menettelyn rakentaminen oikeudenkäymiskaaren rakenteeseen aiheuttaa vääjäämättä soveltamisen kannalta haasteita. Uudet säännökset sisältävät runsaasti viittauksia muihin pykäliin, mikä aiheuttaa aina tulkinnallista epäselvyyttä. Esimerkkinä ehdotetun 18 §:n 2 ja 3 momentit (Jos tässä luvussa tai 1 momentissa mainituissa pykälissä ei toisin säädetä, luvun soveltamisalaan kuuluvan asian käsittelyyn käräjäoikeudessa sovelletaan, mitä muualla tässä laissa säädetään riita-asian käsittelystä käräjäoikeudessa. Jos laissa säädetään, että asia tulee käsitellä niin kuin riita-asian käsittelystä säädetään, asia käsitellään noudattaen tämän luvun säännöksiä, jos se täyttää 2 §:ssä säädetty edellytykset.): lainvalmistelun yhteydessä tällaiset viittaukset lienevät selviä, mutta lainsäädännön johdonmukaisuuteen ja ymmärrettävyyteen nämä vaikuttavat kielteisesti.

Samalla huomata täytyy, että merkittävä osa ehdotetun menettelyn kohteena olevista häättöasioiden käsittelyistä ratkaistaan jo nyt kirjallisessa menettelyssä. Tästä huolimatta asioiden käsittely täytäntöönpano huomioiden kestää noin vuoden. Juristiliitto toteaa, että lomakkeiden käyttäminen ilman oikeudellisen avustajan myötävaikutusta ei välttämättä lähtökohtaisesti helpota asian käsittelyä, vaan voi tosiasialla johtaa tuomioistuimissa lisääntyvään asianosaisten neuvontaan ja asian täydennyttämiseen. Ilman oikeudellista apua toimiva asianosainen ei välttämättä osaa lomaketta täyttää siten, että esityksen tavoitteet itsenäisestä prosessaamisesta täyttyisivät.

Asian käsittely ilman pääkäsittelyn toimittamista ja asian saattaminen ratkaisukypsäksi edellyttäisi asiaa ratkaisevalta tuomarilta erityisen hyvää prosessioikeuden hallintaa ja vankkaa kokemusta. Tällaiset tehtävät eivät sovi notaareille. Esitys on tässä mielessä ristiriitainen myös käytettävän resurssin osalta, kun tällaiset asiat tulisi ohjata kokeneelle kärjätuomarille.

Juristiliitto toteaa myös, että ehdotukset, joilla asianosaisia on kuultava ennen prosessiratkaisun tekemistä esimerkiksi ehdotetun menettelyn soveltuvuudesta, lisäävät merkittävästi työtä tuomioistuimessa. Jatkokäsittelyssä tulisi arvioida uudelleen kuulemisvelvoitteen tarpeellisuus.

Myös esitetty muutoksenhakumenettely saattaa aiheuttaa tavoitteiden vastaisia vaikutuksia. Jos erillisen menettelyn muutoksenhaku seuraa tavallisen riita-asian muutoksenhakua, saattaa tämä tosiasiassa tarkoittaa sitä, että muutoksenhaku hovioikeuteen lisääntyy. Kärjäoikeudessa ratkaistaan asia kevennetyssä menettelyssä, ja täysimittainen oikeudenkäynti käydään vasta hovioikeudessa. Asian jatkovalmistelussa tulisi arvioida vielä tarkemmin vaikutukset muutoksenhakuun.

Taloudelliset vaikutukset

Juristiliitto toteaa, että esityksen taloudelliset vaikutukset on arvioitu varovaisesti. Uudistusta ei ole mahdollista toteuttaa nykyisten määrärahojen puitteissa. Mikäli lisäresurssia ei asioita varten saada, se tarkoittaa erityisesti pääkaupunkiseudun ruuhkaisissa kärjäoikeuksissa sitä, ettei tavoitetta pienriitamenettelyn joutuisammasta käsittelyajasta tulla saavuttamaan. Juristiliitto muistuttaa, ettei tarvetta uusille kiireperusteille olisi, mikäli tuomioistuinten yleiseen resurssitarpeeseen tosiasiallisesti vastattaisiin.

Esityksessä on todettu, että sähköinen järjestelmä olisi toteutettavissa kehittämismäärärahojen puitteissa. Juristiliitto huomauttaa, että määrärahat ovat tällöin pois jostakin muusta kehittämisestä. Ottaen huomioon tuomioistuinten sähköisten järjestelmien kehittämistä, kuten rikosasioiden AIPAA,

koskevat merkittävät kehittämistarpeet, tätä ei voi pitää hyväksyttävänä. Uudistuksiin tulee osoittaa niiden toteuttamisen edellyttämät täysimääräiset resurssit.

Tuomainen Jenni
Juristiliitto - Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto - Finlands
Juristförbund ry)